

Bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte

Jan Hekman, Eco Consult Groen, Milieu en Management BV
Foto's: Weed Control en WAVE

Beheerders van gemeenten volgen met spanning de ontwikkelingen rond het Nationaal Actieplan Duurzame Gewasbescherming. Uiterlijk 26 november 2012 moet het plan zijn ingediend bij de Europese Unie. Is dit het sluitstuk in een lange strijd voor duurzaam beheer van de openbare ruimte? En waar zit de weerstand?

Onkruidbeheer met hete lucht: milieuvriendelijk en chemievrij.

Vanaf het moment dat Vereniging Stadswerk bij de totstandkoming van het Meerjarenplan Gewasbescherming werd betrokken heeft de vereniging voor wat betreft de openbare ruimte een standpunt ingenomen: geen bestrijdingsmiddelen in de openbare ruimte, het domein waar mensen zich begeven, kinderen hun spel uitoefenen en huisdieren aanwezig zijn. Stadswerk wil haar doel bereiken en heeft daarom van harte meegewerkt om dit verwoord te krijgen in het Nationaal Actieplan. Voordat we bezien welke kans het Nationaal Actieplan heeft om in huidige vorm te overleven voor wat betreft het onderdeel niet-landbouw eerst wat achtergronden.

Aanleiding voor het Nationaal Actieplan.

De sturende rol voor de gewasbescherming is verlegd naar Brussel. Dit ging ten koste van de nationale inbreng in het beleid. Dat betekent dat de EU zich niet slechts bemoeit met toelatingen, maar ook direct met toepassingen. Met de communautaire Richtlijn/2009/128/EG van oktober 2009 voor aanscherping van het Europese gewasbeschermingsbeleid laat Brussel weten aanscherping te willen van de regels ten aanzien van gewasbescherming, waaronder ook de toepassingen binnen het segment niet-landbouwkundig gebruik. De Richtlijn geeft hier al een voorzet voor: de openbare ruimte en semi-openbare ruimte wordt hier specifiek benoemd als gebieden gebruikt door het brede publiek en kwetsbare groepen.² Als aandachtsgebieden worden verder nog specifiek aangegeven: parken, openbare tuinen, sport- en recreatieterreinen, schoolterreinen, speelplaatsen en de omgeving van zorginstellingen. Kortom, het gaat hier om de openbare ruimte die doorgaans door gemeenten wordt beheerd. In de gebieden waar de genoemde groepen zich begeven, dienen bestrijdingsmiddelen te worden verboden of - bij het ontbreken van niet-chemische oplossingen of methoden - zeer minimaal te worden toegepast met inachtneming van alle zorgvuldigheid.

Rol Vereniging Stadswerk

Als vertegenwoordiger van de opdrachtgevers in de openbare ruimte wordt Vereniging Stadswerk voor dit segment door de beleidsmakers op het gebied van gewasbescherming gezien als een belangrijke gesprekspartner. Stadswerk werd de afgelopen decennia betrokken bij de diverse beleidsnota's en was vertegenwoordigd in werkgroepen en klankbordgroepen met ministeriële betrokkenheid. Tijdens deze actieve betrokkenheid heeft Vereniging Stadswerk getoond op het technische vlak aanspreekbaar te zijn op haar

ambitie. Veel kennis en ervaring, vaak verzameld door leden, werd ingebracht. Stadswerk was medeondertekenaar van de Bestuurlijke Afspraken (het convenant) van 1997 en heeft door middel van bijeenkomsten en studiedagen haar leden voorzien van kennis en informatie. Een voorbeeld hiervan is Beheer in Balans in 2008, een informatieronde langs gemeenten in opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat. De drijfveer voor dit alles was het nastreven van verduurzaming van Nederland.

Vanaf 2009 heeft Stadswerk deelgenomen aan de discussies in de klankbordgroep die de betrokken ministeries naar aanleiding van de Richtlijn hebben ingesteld. De activiteiten van de klankbordgroep werden in juli 2011 overgenomen door - voor de openbare ruimte - de werkgroep niet-landbouw. De ambitie van Stadswerk bleek vaak niet die van een aantal andere deelnemende partijen. Voorstanders van voortzetting van de huidige praktijk waren hier bestrijdingsmiddelenfabrikant Monsanto en de beheerder van de chemische DOB-methode, Plant Research International (PRI) van de WUR. Een discussiepunt was de wijze waarop aan de DOB-uitvoering sinds 2007 gestalte is gegeven.³ De resultaten van de DOB-uitvoering zijn twijfelachtig. Onder meer de claim dat vermindering van de drinkwaterknelpunten sinds 2007 het gevolg is van de DOB-toepassing lijkt vrij aanvechtbaar. Van 2007 tot en met 2010 verminderden inderdaad de drinkwaterknelpunten in de Biesbosch, maar dit lijkt eerder het gevolg van het omschakelen naar niet-chemisch beheer door een fors aantal gemeenten in het stroomgebied van de Maas, waaronder Den Bosch en Oss, dit tengevolge van deelname aan het provinciale project Schoon Water voor Brabant.

In dit artikel hebben we het over de aanleiding en de kansen voor het Actieplan. Bij de afweging van (financiële) belangen moet worden bedacht dat, ondanks de relatief geringe gebruikte hoeveelheden, de meetbare emissies van het bestrijdingsmiddelengebruik in de openbare ruimte die van het landbouwkundig gebruik evenaren. Bestrijdingsmiddelen worden nog in geringe mate toegepast in openbaar groen. Echter, het voornaamste gebruik vindt plaats door het behandelen van verharde oppervlakten met Roundup (werkzame stof glyfosaat). Juist dit laatste is de drinkwaterbereiders een doorn in het oog. Een groot deel van de gebruikte middelen vinden zij weer terug in het voor drinkwaterproductie bestemd oppervlaktewater en ook - zij het in mindere mate - in het diepere grondwater.¹

- 1 Andere (sterker wordende) bezwaren tegen glyfosaat zijn de aangetoonde bedreiging voor de ecologische stabiliteit van water in natuurgebieden ten gevolge van piekbelastingen en de in onderzoeken steeds vaker aangetoonde humane toxiciteit, onder meer glyfosaat als veroorzaker van hormonale afwijkingen.
- 2 Kwetsbare groepen worden in de Verordening (EG) 1107/2009, artikel 3 benoemd als zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven, ongeboren kinderen, kinderen en zuigelingen, ouderen en bewoners van gebieden waar het gebruik plaatsvindt.
- 3 Uit onderzoeken van de AID en onder meer bureau Eco Consult is sinds 2007 gebleken dat de DOB-formule doorgaans foutief wordt geïnstrueerd en uitgevoerd. Dit leidde in 2010 en 2011 tot massale verbaliserings door AID.

Onkruidbeheer met heet water: milieuvriendelijk en chemievrij.

met het doel om bezwaren tegen een verbod per 2018 aan te wakkeren. Een aantal Kamerfracties lijkt gevoelig te zijn. Gedurende de tijd dat het actieplan ter visie ligt, zullen betrokken organisatie zeker van de gelegenheid gebruik maken om op aanscherping van het verbod aan te dringen.

Recente ontwikkelingen

De behandeling van het actieplan is uitgesteld tot na de verkiezingen in september. De Kamer zal in haar nieuwe samenstelling bepalen of de voorstellen voor niet-landbouw gewenst en realistisch zijn. Stadswerk heeft in persoonlijke contacten met Grashoff en andere volksvertegenwoordigers haar visie uitgelegd en gegevens over de huidige stand van zaken met betrekking tot het onderdeel onkruidbeheer op verhardingen verstrekt. Bij politici blijkt weinig bekend over de ontwikkelingen van niet-chemische technieken en de mogelijkheden ervan. De partijen Stadswerk, VHG, Cumela en NCO hebben in mei 2012 een Groen Zomerakkoord gesloten. Dit houdt in dat partijen zich sterk maken voor een beëindiging van bestrijdingsmiddelengebruik in de openbare ruimte per november 2015. In september zal blijken of het voorgaande voldoende is om politici voor duurzaamheid te doen kiezen. Mocht blijken dat zulks niet het geval is, dan is ongetwijfeld op korte termijn een nieuw offensief van de betrokken organisaties te verwachten. De kans op succes groeit: De techniek maakt niet-chemisch beheer voor weinig extra kosten kwalitatief gelijkwaardig aan de DOB-uitvoering, het draagvlak bij bewoners brokkelt af en politici kunnen niet langer om duurzame beheeroplossingen heen. Het onderdeel niet-landbouw uit het actieplan zal zeker overleven en wellicht worden aangescherpt. Indien het niet in deze ronde is, dan in een volgende ronde. Ook het in augustus verschenen LCA-rapport zal dat niet tegenhouden. <<

Jan Hekman heeft de afgelopen 24 jaren het dossier bestrijdingsmiddelengebruik voor Vereniging Stadswerk behartigd.

Website

www.ecoconsult-gmm.nl

www.weedcontrol.eu

www.weedcontrol.nl

4 Omvang gebruik bestrijdingsmiddelen op verhardingen, 2005; Syncera, Eco Consult, WUR.

Inhoud actieplan

Het inmiddels voor reacties openstaande Nationaal Actieplan bevat de resultante van de voorstellen van de organisaties die deel uitmaakten van de werkgroep. Het voorstel is een verbod op termijn, per 1 januari 2018. Voor sport- en recreatieterreinen geldt dat hier na 2018 nog enige jaren respijt wordt verleend. Ook is een verbod voor particulier gebruik meegenomen in het plan. Het verbod per 2018 kan door de bestrijdingsmiddelenfabrikanten echter als een boodschap worden opgevat om alvorens de termijn is afgelopen een chemisch alternatief te bedenken voor glyfosaat. Het plan laat de mogelijkheid voor toelating open voor nieuwe middelen.

Bezwaren

Het spreekt bijna vanzelf dat geen der partijen de voorstellen als winst ziet. Degenen die commercieel zijn betrokken bij de chemische toepassingen hadden verdere beperkingen voor lief genomen in plaats van een algeheel verbod op termijn; (maatschappelijke) organisaties als Stadswerk, Vewin, CLM, Unie van Waterschappen,

NCO, Cumela en VHG zien het uitstel als onnodig. Dit laatste snijdt ook hout: Meer dan de helft van de Nederlandse gemeenten gebruikt immers geen bestrijdingsmiddelen in openbare groenvoorzieningen. Ruim de helft van alle gemeentelijke verhardingen wordt reeds niet-chemisch beheerd.⁴ Voor dit laatste is 32 procent van de gemeenten verantwoordelijk. Vooral gemeenten met meer dan 70.000 inwoners beheren hun areaal zonder bestrijdingsmiddelen. Dankzij de innovatie in niet-chemische techniek, is het wiel voldoende uitgevonden. Een omschakeling voor de andere helft van de gemeenten moet mogelijk zijn. GroenLinks Tweede Kamerlid Rik Grashoff trok dezelfde conclusie en zijn motie tot een verbod van glyfosaat werd in september 2011 door een meerderheid van de Kamer omarmd. Sinds het tijdstip van deze motie is het Nationaal Actieplan gereed gekomen en in juli 2012 aan de Tweede Kamer aangeboden. De vraag is nu of de huidige versie van het onderdeel niet-landbouw de eindstreep haalt. Vooral voor het onderdeel beheer van verhardingen wordt door de voorstanders van chemie twijfel gezaaid. Uiteraard